

Een scène uit 'Adjusting Hope' met acteur Dirk Roofthoof en jazzmuzikante Nabou Claerhout. © FRED DEBROCK

De band tussen een zoon en zijn afwezige moeder

Hoe zorg je voor een doodzieke moeder die als ouder uitblonk in afwezigheid? De **muzikale monoloog 'Adjusting Hope'** duikt in de complexe ouder-kindrelatie tussen cultfiguur Susan Sontag en haar zoon David Rieff.

NINA DILLEN

Ze was een invloedrijke Amerikaanse schrijver, filosoof, activist en intellectueel. Maar Susan Sontag (1933-2004) was sinds haar 19de ook moeder, doorgaans niet meer dan een bescheiden voetnoot in haar carrière. Haar zoon David Rieff werd deels opgevoed door de huiskokkin. In zijn memoires 'Zwemmen in de zee des doods' uit 2008 omschrijft Rieff hun moeilijke relatie, focussend op de jaren waarin Sontag tegen kanker werd behandeld en plots zelf de zorg van haar zoon nodig had.

Theatermaker Thomas Janssens was zo geïntrigeerd door de complexe ouder-kindrelatie van Sontag en Rieff dat hij een muziektheatervoorstelling over maakte. Vanavond gaat ze in Gent in première. 'De vraag waarin je geluk vindt, interesseert me. Vind je het in zorgen voor een ander of in zorgen voor jezelf?', zegt hij. 'Sontag was een ambitieuze vrouw die voluit voor haar carrière ging en daardoor een afwezige moeder was. Toen ze ernstig ziek werd, stond haar zoon voor die ene vraag: is het een evidentie dat ik nu voor haar zorg? Ik gebruik het verhaal van Sontag en Rieff als kapstok om het te hebben over dat spanningsveld: creëer je eerst je eigen geluk en pas dan dat van een ander, of eerder omgekeerd?'

Janssens wil nuance aanbrengen in de zwart-witvisie dat er een goede en een

De vraag waarin je geluk vindt, interesseert me. Vind je het in zorgen voor een ander of in zorgen voor jezelf?

Thomas Janssens
Theatermaker

slechte keuze is. 'Sontag wordt vaak als een furie afgeschilderd. Maar de moeilijke relatie met haar zoon had ook mooie en liefdevolle kanten. In haar dagboeken schrijft ze: 'Ik zie dat Davy door mij terneergeslagen is. Maar ik weet niet wat ik daarmee moet doen.' Pijnlijk genoeg beseft ze dat ze als ouder tekortschiet, maar ze kan er niets aan veranderen. Het is zoals Hugo Camps, wiens journalistieke werk altijd op de eerste plaats kwam, het omschreef in een interview. Hij zei: 'Achteraf bekeken had ik mijn kinderen een betere vader toegewenst. Maar als ik het opnieuw zou doen, deed ik precies hetzelfde.'

Muziek als hartslag

In de door Janssens geschreven monoloog - gebaseerd op onder meer dagboeken, biografieën en publicaties rond Sontag en

Rieff - kruipt Dirk Roofthoof in de huid van David Rieff. De acteur verloor in 2023 zijn moeder, wat de rol extra gelaagd maakt. 'Ik wilde al een paar jaar met Dirk samenwerken, maar de pandemie stak er telkens een stokje voor. Ik ben blij dat het ons eindelijk lukt. Voor mij is Dirk een van de beste acteurs van de Lage Landen.'

Janssens voelde vrij snel dat het stuk een monoloog zou worden vanuit Rieffs perspectief, maar wilde er ook livemuziek bij. Daarvoor zorgt de Antwerpse jazz-trombonist en componist Nabou Claerhout, die de voorbije jaren doorbrak met haar kwartet NABOU. Op de scène zal ze trombone spelen. Het wordt een mix van muziekstukken die ze op basis van de tekst componeerde, aangevuld met ouder materiaal en bewerkingen van toepasselijke muziekstukken.

Af en toe treedt ze buiten haar jazzy comfortzone. Zo speelt ze een trombonevariant van een pianoconcerto van Beethoven en zal ze ook zingen. 'Het fijne aan deze voorstelling is dat de muziek mee het verhaal vertelt en vice versa', zegt Claerhout. 'Je ziet als toeschouwer twee figuren die elk op hun manier een vertelboog bouwen: de ene muzikaal, de ander met taal. 'Adjusting Hope' is evenzeer een concert met tekst als een theatervoorstelling met muziek.'

'Trombone is een expressief instrument. Je kan er een breed palet aan emoties mee uitdrukken, en ook humor. Het ene moment klinkt het kortdaat, dan weer zacht en

lief. Precies zoals ik mijn eigen moeder heb ervaren, wat een mooie parallel vormt met de voorstelling', zegt Claerhout.

'Ik wilde geen muziektheater maken waarin een gitarist af en toe een ondersteunend riffje mag spelen. De muziek is de hartslag van de voorstelling. De krachtige sound van Nabou's trombone is de puls die alles in gang zet', vult Janssens aan. Hij raakte onder de indruk van Claerhout tijdens een optreden van NABOU op Jazz Middelheim en zag in haar de geknipte muzikante voor zijn voorstelling. 'Ze is een straffe muzikante. En ik wilde graag een sterke, jonge vrouw op het podium, naar analogie met de energie die Sontag uitstraalt. Zo ontstaat een soort omgekeerde verhouding: de oudere moeder met haar jongere zoon wordt een oudere acteur met een jongere muzikante.'

Als het over de evenwichts-oefening tussen ambitie en een gezin gaat, worden meestal vaders geportretteerd.

Nabou Claerhout
Jazztromboniste en componiste

Al mogen we Claerhout op het podium niet verwarren met de moederfiguur. 'Ik verbeeld zeker niet een-op-een Sontag. Je kan in mij meerdere vrouwelijke personages zien uit het leven van David, of helemaal geen personage. Dat laten we over aan de interpretatie van de toeschouwer.' Claerhout is blij met het minder vaak belichte narratief van de carrièrevrouw versus het moederschap. 'Als het over de evenwichtsoefening tussen ambitie en een gezin gaat, worden meestal vaders geportretteerd die de afweging moeten maken. Terwijl het bij vrouwen evenzeer speelt. Sontag is daar hét voorbeeld van.'

Totaalbeleving

De titel 'Adjusting Hope' heeft een medische connotatie. De term verwijst naar het moment waarop aan terminale patiënten wordt verteld dat genezing niet meer mogelijk is. Ze worden aangemaand hun hoop bij te stellen en nog zo veel mogelijk van de laatste momenten te genieten. 'Voor Sontag gold net het omgekeerde', zegt Janssens. 'Zij leefde volgens het principe dat ze 28 uur uit één dag wilde halen. Ze stelde haar hoop naar boven bij in plaats van naar beneden. Terwijl haar zoon eerder de omgekeerde beweging maakte.'

Janssens en Claerhout hopen dat de voorstelling een gevoelige snaar raakt. 'Ik hoop dat het voor toeschouwers een totaalbeleving wordt, muzikaal en tekstueel. Dat je vanaf de eerste minuut wordt meegezogen en dat het je niet meteen loslaat', zegt Claerhout. 'We worden in ons leven allemaal met een bepaalde vorm van ouder-kindrelaties geconfronteerd. Dit lijkt me een voorstelling die bij iedereen andere dingen oproept. Hopelijk komen daar boeiende gesprekken uit voort. Maar eerst is het afwachten of we onze hoop zelf niet moeten bijstellen. (lacht)'

'Adjusting Hope' speelt van 10 tot 13 januari bij Compagnie Cecilia in De Expeditie in Gent. Daarna op tournee. thojanssens.be

'Adjusting Hope' verwijst naar het moment waarop aan terminale patiënten wordt verteld dat genezing niet meer mogelijk is.